

TOPONIMIA E HIDRONIMIA DO CONCELLO DE FOZ (2022)

O ESPÍÑO

Orixe latina.

Do latín spina(m). Espiña, lombo, espiñazo.

“O topónimo O Espiño, repetido en Galicia, suxire, nun principio, a presenza vexetal dalgunha clase de planta espiñenta do tipo, por exemplo, do espiño albar. O anterior planteamento non é o verdadeiro pois, se observamos varios lugares chamados O Espiño, axiña nos decatamos que sempre dan nome a lombas máis ou menos redondeadas e alongadas, en forma de lombo ou espiñazo, polo que albiscamos, a partir do latín spina, ‘espiña, lombo, espiñazo’, unha aplicación metafórica para definir un accidente orográfico.” (FERNANDO CABEZA QUILES: 2000, 167).

REDONDELO DE ABAIXO

Topónimo composto con nexo preposicional.

1º Elemento do composto: REDONDELO.

Orixe latina.

Do latín *retundus < lat. rotundus ‘redondo’, do lat. rota(m) ‘rocha’.

Leira de vinna que esta en redondelo (Domaio, 1399, veciño de Marín).

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982, 238-239).

PENA MARELA

Topónimo composto.

1º Elemento do composto: PENA.

Orixe latina.

Latín pinna(m) ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: MARELA (AMARELA).

Topónimo transparente: de cor marela.

A PENA DE GALANCHOTE

Topónimo composto con artigo inicial e nexo preposicional.

1º Elemento do composto: PENA.

Orixe latina.

Latín pinna(m) ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: GALANCHOTE (?).

MONTE DO BARREIRO

Topónimo composto con nexo preposicional e artigo contractos.

1º Elemento do composto: MONTE.

Orixe latina.

Latín monte(m) ‘monte, montaña; monte, montón, morea, pena, penedo, rocha’.

1. Elevación importante do terreo.

2. Terreo inculto con árbores, arbustos ou matogueiras.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.009).

2º Elemento do composto: BARREIRO, de BARRO + sufixo abundancial -EIRO: ‘con moito barro’.

Orixe: precelta. Base precéltica bar ‘altura’. En pregalo *barr-. En galo barro ‘cima, cúspide de monte’.

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982, 26-27).

Nalgúns contextos, *barro ‘lama, fango’, ten orixe prerromana.

(ISAAC FERREIRA / MANUEL LOURENZO / XESÚS PISÓN: 2010, 172).

A ARNELA

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Orixe precelta ou mellor aínda paleoeuropea.

1. Raíz hidronímica AR-, ARN-, ‘a auga que cae do ceo’.

2. Probábel raíz hidronímica ARN-, ‘río, corrente de auga’.

(ISAAC FERREIRA / MANUEL LOURENZO / XESÚS PISÓN: 2010, 172).

3. “O dicionario define ‘arnela’ como ‘praia en costa aberta, que se mete entre dous montes, e na que xeralmente desauga un río ou regato’. Esta acepción encaixa en moitos casos, como a ‘Praia da Arnela’ en Faro (Viveiro).

De aí, varios autores derivan ‘arnela’ do diminutivo latino *arenella ‘praia pequena’, o cal semella ter todo o sentido.

Por outro lado, autores como Edelmiro Bascuas [López] relaciónano coa forma hidronímica paleoeuropea *arn- (como nos casos de ‘Arnoia’, ‘Arnela’, etc.), derivada da raíz indoeuropea *er- ‘fluir, moverse’. Tería un significado de ‘corrente de auga’, e despois ‘casca de castiñeiros e carballos’ ou ‘casca de árbore usada de canaleta para conducir a auga’.

No 1753 aparece atestada a ‘Arnela’ no Catastro de Ensenada, ao referirse aos límites da freguesía de Foz. Igualmente, no Catastro de Ensenada para Vilaronte (1753) aparece atestado este lugar, ao referir os límites da freguesía.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

A GRANDA

Orixe preindoeuropea.

De *granda, ‘pedregal’ > gándara, ‘superficie pedrosa; terreo inculto’.

(FERNANDO CABEZA QUILES: 1992, 97).

OS PASOS DO PRADO DA VELLA

Orixe latina.

Topónimo composto con artigo inicial e nexos de preposición e artigo.

Talvez hidróónimo (relacionado coa auga).

A Vella pode ser A Meiga ou A Deusa Nai.

PASOS: pasadoiros, pasantías, pedras para pasar por unha zona húmida.

A XUNQUEIRA

Fitónimo (flora).

Orixe latina.

Latín iunco ‘xunco. Baixo latín *iuncaria, *iuncale ‘sitio de xuncos’.

Sufixo –EIRA. Abundancial de “xunco”, ‘onde hai moitos xuncos’.

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982, 199).

MALATES

(Foz).

Orixe preindoeuropea.

1. Talvez relacionado coa raíz preindoeuropea *MAL-, *MALA-, ‘altura’.

(FERNANDO CABEZA QUILES: 1992, 251).

2. Relacionado con ‘malatos’, coa malataría, hospital de ‘leprosos’.

(No concello veciño de Alfoz existe o lugar da Malata).

FOLGUEIRAS

Hidónimo (relacionado coa auga).

Orixe latina.

“Folgos” (s. m.), “folas” (s. f.), ‘ondas pequenas’.

(PACO RIVAS: 2016, 114).

PRAIA DOS FONDÁS

Hidónimo (relacionado coa auga).

Composto con nexa de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PRAIA.

Do latín tardío plagĭa ‘praia’.

Praia (s. f.). Ribeira dun mar ou dun río, de areas case chans. Sin. areal, area.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.188).

2.º Elemento do composto: FONDÁS [< FONDAIS].

Do latín fundu(m) ‘fondo’.

Fondal (s. m.). Fondo do mar formado por area.

(PACO RIVAS: 2016, 189).

MONTE [D]O PREGUNTOIRO

(Vilaronte).

Topónimo composto con nexa preposicional e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: MONTE.

Latín monte(m) ‘monte’.

2º Elemento do composto: PREGUNTOIRO.

1. De preguntar (v. t.) (do latín vulgar *praecunctāre) v. tr. e i. 1. Solicitar información, pedirlle a alguén que diga o que queremos saber.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.193).

2. “O nome deriva do latín medieval praecuntorium, sinónimo de ‘promontorio’.”

(XOSÉ GONZÁLEZ: 23.02.2014).

A ARNELA

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Orixe precelta.

1. Raíz hidronímica AR-, ARN-, ‘a auga que cae do ceo’.

2. Probábel raíz hidronímica ARN-, ‘río, corrente de auga’.

(ISAAC FERREIRA / MANUEL LOURENZO / XESÚS PISÓN: 2010, 172).

(Véxase máis na Arnela da páxina 2).

A GRANDA

Orixe preindoeuropea ou en todo caso prerromana .

Do preindoeuropeo *ganda, ‘pedregal’ > gándara, ‘superficie pedrosa; terreo inculto’.

(FERNANDO CABEZA QUILES: 1992, 97).

“O termo ‘granda’ ou ‘gándara’, de orixe prerromana, ten varias acepcións, todas relativas a ‘terreo improdutivo, polo xeral chan’.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

PENA DO MÓGARO

Topónimo composto con nexo preposicional e artigo contractos.

1º Elemento do composto: PENA.

Orónimo (referido a orografía).

Orixe latina.

Latín pinna(m) ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: MÓGARO.

Zoónimo (referido a fauna).

Mógaro (s. m.). “Peixe pequeno da familia Gobidae (NC. Gobius niger), de corpo cilíndrico e cor escura, con escama ou sen ela, cuxo trazo característico é unha ventosa formada pola fusión das alas ventrais que lle serve para fixarse ao fondo. Atópase pola costa, aínda que tamén se pesca por terra, cando queda nas pozas na beiramar.”

(PACO RIVAS: 2016, 154).

Cítalo M. C. Ríos Panisse: mógaro (Ribadeo, Rinlo), mójaro [con gheada] (Viveiro).

(Mª DEL CARMEN RÍOS PANISSE: 1977, 384).

FONTE DO CARBÓN

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Composto con nexos de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: FONTE.

Latín fonte(m), ‘manancial de auga’.

(ISAAC FERREIRA / MANUEL LOURENZO / XESÚS PISÓN: 2010, 187).

2ª Elemento do composto: CARBÓN.

Latín carbōne(m), ‘combustible sólido’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 321).

A PARTIR DE AQUÍ E ATA AQUÍ están no de “Toponimia Festa do Chícaro”

A LAGOA

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Orixe latina.

Do latín lacuna(m), ‘lago pequeno’.

Etimoloxía: Lacunam > Lagona > Lagoa.

PENAS DAS DO ENCANTO > PENAS DO ENCANTO

Topónimo composto con nexos preposicionais e artigos contractos.

1º Elemento do composto: PENAS.

Orixe latina.

Latín pinna(m), ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: ENCANTO.

Ser mitolóxico galego.

“Naqueles lugares nos que viven os Encantos (fontes, pozos, castros, mámoas, montes, penedos, covas, ríos, lagos, ermos) os humanos con pretensións de desencantadores deben ter ben abertos os ollos, pois as formas do Encanto son case incontables. Se un cobiza o tesouro que pode posuír o Encanto, coidado, que a cambio pode perder a vida.”

(XOÁN R. CUBA / ANTONIO REIGOSA / XOSÉ MIRANDA: 1999, 108-109).

A FURADA DO RAPOSO

Topónimo composto con nexos preposicionais e artigos contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: FURADA.

De furar (v). Do latín forāre, ‘furar, perforar’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 738-739).

2º Elemento do composto: RAPOSO.

Zoónimo (fauna).

Do latín rāpu, na época en que adquirira a significación de ‘rabo’ + sufixo –OSO.

1. Mamífero carnívoro dos dixitígrados (NC. Vulpes vulpes [> golpe]), de cabeza aguzada, rabo longo e pelo suave. Sin. golpe.

2. (s. m.). Especie de rizón para rastrexar o fondo do mar.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.246).

Ao meu parecer, dado que falamos do litoral do concello mariñán de Foz, esta segunda acepción é a que mellor lle acae ao segundo elemento do composto (IF, 25.06.2022).

AUGADOCE

Hidróónimo (relacionado coa auga) composto.

Orixe latina.

Latín aqua(m), ‘auga’.

Auga doce: A dos ríos e fontes en xeral.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 204-205).

PENA OURICEIRA

Topónimo (acaso hidróónimo) composto.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PENA.

Latín pinna(m), ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: OURICEIRA.

De ourizo (do latín ericiu).

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.084).

Ouriceira (s. f.). Zoónimo (Fauna). Abundancial de ‘ourizo’, equinodermo de forma esférica. Lugar do mar onde abundan os ourizos. Neste caso adxectivo.

(PACO RIVAS: 2016, 165).

A BARQUEIRA

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Orixe latina.

De barca (do latín tardío barca).

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 234).

PORTOVELLO

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Topónimo composto de orixe latina.

Latín: Portu(m) + vetulũ(m).

1º Elemento do composto: PORTO.

Do latín pōrtu(m).

(s. m.). 1. Lugar na costa ou na ribeira ao amparo dos ventos e disposto para o ataque e a seguridade das naves, as operacións de embarque e desembarque, e de carga e descarga.

2. Punto xeográfico situado entre montañas, ou nun punto elevado dunha montaña, onde o paso resulta máis fácil, e tamén a construción dunha vía de comunicación.

3. Lugar do río polo que, debido a que é máis estreito, menos fondo e de menos corrente, se pode atravesar. Sin. vao.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.182).

A FAXINA

Literalmente: (s. f.). Toque militar para comer.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 698).

Non teño opinión para aportar a este topónimo (IF, 02.07.2022).

PENAS DA MAIZOSA

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PENAS.

Latín pinna(m), ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: MAIZOSA.

Acaso abundancial ou adxectivo procedente dunha antiga forma *manizo [latín manu, ‘man’].

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 930).

A miña opinión é que pode proceder da variante: maínzo ‘millo’; co que, literalmente, teríamos ‘Penas do milleiral’ (IF, 26.06.2022).

A COVA MOURA

Topónimo composto.

Podería ser A COVA DA MOURA.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: COVA.

Do latín vulgar *cova, ‘oca’, feminino do adxectivo covus < lat. cavus, ‘oco’, baleiro, escavado’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 454).

E cousa clara que neste caso ‘Cova’ funciona como substantivo (IF, 26.06.2022).

2º Elemento do composto: MOURA.

Funciona como adxectivo, ‘escura’, ‘negra’.

Outra cousa sería se o topónimo fose A COVA DA MOURA, co que estaríamos a falar da Vella Moura, A Vella Deusa, A Deusa Nai, A Natureza (IF, 26.06.2022).

MOURAS: “Mulleres belísimas e encantadas que viven nas fontes, castros, penedos (sobre todo cando parece que son artificiais), mámoas e ruínas de antigos monumentos ou castelos, ou sexa, baixo a auga e baixo a terra. Reciben moitos nomes, como damas, mozas, mulleres, señoritas, señoras, madamas, encantos, princesas e raíñas. Son iguais ás hadas, xanas, anjanas, fées, horrigans, fairies, fainen, fate, moirai, etc. Teñen cabelos rubios, é dicir roxos, máis ca loiros; a pel branca e as meixelas con lixeiros tons vermellos. Son sedutoras, encantadoras. Lavan, tecen fían e peitean os seus cabelos á luz do sol, sobre unha pena ou ás beiras da fonte. Gardan tesouros e visten marabillosamente. Ó tempo que fían cunha man, mazan leite coa outra e cargan na cabeza enormes pedras, coas que constrúen os edificios ou estruturas nos que viven (castros, castelos, penedos).”

(XOÁN R. CUBA / ANTONIO REIGOSA / XOSÉ MIRANDA: 1999, 170).

MOURA: “Tamén chamada dona, ENCANTO ou señorita. Ente feminino de natureza mítica, de grande beleza e, ás veces, de notábel estatuta que vive, ou se fai presente, ao pé de correntes de auga, mananciais e CASTROS, en moitas ocasións penteando os seus cabelos loiros con pentes de ouro que, conxunturalmente, poden ser de cristal.”

(VÍTOR VAQUEIRO: 2011, 324).

COVA DA MOURA:

“Analogamente ao que acontece co termo mouro, a toponimia galega recolle exemplos numerosos do vocábulo obxecto desta entrada: Casa da Moura, Penedos da Moura, Cuna da Moura, Chan da Moura, Pía da Moura, Fonte da Moura, Poza da Moura, Fraga da Moura ou Penamoura son algúns deles. Lugares semellantes, como Casa da Moura (Zedes, Carrazela de Ansiães) ou Cova da Moura 8Assares, Vila Flor) repítense no norte portugués.”
(VÍTOR VAQUEIRO: 2011, 330).

PORTO DO RÍO

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PORTO.

Do latín pōrtu(m).

(s. m.). 3. Lugar do río polo que, debido a que é máis estreito, menos fondo e de menos corrente, se pode atravesar. Sin. vao.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.182).

Pode referirse a unha pasantía ou uns pasadoiros, pedras para cruzar dunha ribeira á outra do río (IF, 26.06.2022).

2º Elemento do compost: RÍO.

Latín rivu(m).

Etimoloxía: rivum > rivu > riuu > rioo > río.

A CHA DE PORTO DO RÍO

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexos de preposición e de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: CHA.

A falta de mellores indagacións, acaso podería proceder de “chaira” (IF, 26.06.2022).

2º Elemento do composto: PORTO DO RÍO.

(Véxase o topónimo anterior).

PORTO DE TRIGO

Topónimo composto con nexo preposicional.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PORTO.

Do latín pōrtu(m), ‘porto’.

1. Lugar de refuxio dos barcos.

Non é o mesmo que peirao ‘lugar de atraque’. O peirao é unha das partes do porto.

2. Pasantía dun rego.

3. Paso de montaña.

2º Elemento do composto: TRIGO.

Do latín tritīcu(m), ‘trigo’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.182 e 1.488).

COVA DO MASTRE

Topónimo composto con nexa de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento da composición: COVA.

Do latín vulgar *cova, ‘oca’, feminino do adxectivo covus < lat. cavus, ‘oco’, baleiro, escavado’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 454).

Tamén neste caso ‘Cova’ parece funcionar como substantivo (IF, 26.06.2022).

2º Elemento da composición: MASTRE.

Ben podería ser unha variante popular de “mastro”, co que o topónimo quedaría máis transparente e pasaría a ser un hidrónimo (relacionado coa auga, neste caso salgada).

(IF, 26.06.2022)..

A CORVEIRA

Zoónimo (fauna).

Orixe latina.

Do latín corvu(m).

Sufixo abundancial –EIRA, ‘lugar onde hai moitos corvos’.

A miña opinión é que se podería tratar de ‘corvos mariños’, en cuxo caso este topónimo pasaría a ser tamén un hidrónimo, cousa bastante razoábel tratándose dun territorio marítimo (IF, 26.06.2022).

AS PENAS DA SALSA

Hidrónimo (relacionado coa auga).

Hidrónimo composto con nexa de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PENAS.

Latín pinna(m), ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: SALSA.

(s. f.). Escuma que se forma na tona da auga cando rompen as ondas. Sin. salseiro.

(PACO RIVAS: 2016, 210).

O REGO (Auga salgada)

Hidrónimo (relacionado coa auga).

Orixe latina.

(Do latín rigūu, ‘que rega, que baña; regado, bañado’).

(s. m.). 1. Canle que se fai na terra para conducir a auga de rega. Sin. cano.

2. Pequeno suco natural polo que corre a auga.

3. Escavación longa e pouco fonda que se fai nun terreo para sementar. Sin. suco, canle, cal.

Rego do lombo: espiña dorsal.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.270).

O REGO DE PARDIÑAS Este é un rego de auga doce que vai dar ao mar.

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexo preposicional.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: REGO.

(Do latín rigūu, ‘que rega, que baña; regado, bañado’).

2. Pequeno suco natural polo que corre a auga.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.270).

2º Elemento do composto: PARDIÑAS.

1. A segunda parte do composto, Pardiñas, podería vir como síncope de ‘parediñas’, o mesmo que Pardellas é síncope de ‘paredelas’.

Pardiñas tamén é un patronímico (apelido) moi usual na Mariña Luguesa.

(IF, 26.06.2022).

2. “O topónimo ‘pardiña’ deriva do latín parietina ‘casa en ruínas, paredes’, e despois pasou a ter un significado de ‘devesa ou terreo acoutado’.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

PRAIA DE SARRIDO

(Fazouro).

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexo preposicional.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PRAIA.

Do latín tardío plagīa ‘praia’.

Praia (s. f.). Ribeira dun mar ou dun río, de areais case chans. Sin. areal, area.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.188).

2º Elemento do composto: SARRIDO.

Latín vulgar cirritus, do latín cirrus, ‘lombo de animal, lomba, espiñazo do monte’.

(PACO RIVAS: 2016, 173).

PUNTA DE SARRIDO

(Fazouro).

Topónimo composto con nexo preposicional.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungere, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: SARRIDO.

Latín vulgar cirritus, do latín cirrus, ‘lombo de animal, lomba, espiñazo do monte’.

(PACO RIVAS: 2016, 173).

CORVELLE

Dúas posibilidades.

1. Teónimo (nome dun deus ou dunha deusa).

Orixe céltica.

“Topónimos aparentemente referidos a nomes comúnes como... ‘ciervo’, cuervo [do latín corvu(m), ‘corvo’ (en todo caso ‘corvo mariño’, para Foz)], ‘cuerno’,..., a menudo interpretados literalmente, en relación con la supuesta presenza de estos animais o plantas en dicho lugar. Obsérvense los topónimos Río Corno, afl. Del Tíber, o la ciudad de Cornacum, en la Panonia, el pueblo de los Cornovii en Cornwall (Cornualles), Ingl.;... o los españoles Corvelle, Villacorve, que máis bien apuntan a nomes propios, de *Cor(o)-vessius,-ii, nome teonímico. Como suele ocurrir, no se refieren a ‘cuernos’ o ‘cuervos’ (nome común), sino a la divinidad Corno, Córono o Crono.”

(JOAQUÍN CARIDAD ARIAS: 1995, 201).

2. Nome de posesor.

Orixe latina.

Do latín serodio *(villa) Corvelli.

“Outro topónimo que se refire ó antigo nome dun posesor ou terratenente medieval, hoxe rematado en –elle e xenuinamente, en latín, coa xeminada -ll- perante -i final de palabra, é o de Mourelle... Este topónimo, repetido en Galicia, debe vir da expresión de latín serodio *(villa) Maurelli, xenitivo do antropónimo latino Mourellus, presente nun documento do mosteiro de Celanova, datado no ano 937...”

De Corvelle, nome de lugar tamén repetido en Galicia, haberá que dicir outro tanto e retraelo a unha *(villa) Corvelli ou de Corvellus.”

(FERNANDO CABEZA QUILES: 2000, 377-378).

A FURADA DO CAN

Topónimo composto con nexo preposicional e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: FURADA.

De furar (v). Do latín forāre, ‘furar, perforar’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 738-739).

2º Elemento do composto: CAN.

“Pedra amarrada cun arame e envolta nunha rede cun chicote longo... que pescando ó cerco emprégase para balar o peixe... Balar co can.”

(PACO RIVAS: 2016, 72).

“Era también una cueva en el cabo Ténero, hoy Matapán, por la cual Hércules sacó de los infiernos al Can Cerbero (otra vez la divinidad solar versus la divinidad infernal, con su nombre basado en la habitual raíz Cerv / -v).”

(JOAQUÍN CARIDAD ARIAS: 1995, 208).

O POZO DA PENA

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexo preposicional.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: POZO.

Do latín putĕu.

(s. m.). 1, Foxo que se escava na terra, ata atopar unha vea de auga.

2. Lugar máis profundo dun río.

3. Foxo profundo, aínda que estea seco.

4. Presa do muíño.

5. Depresión do fondo mariño.

6. Min. Foxo profundo para baixar á mina, ou para extraer petróleo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.187).

Na miña opinión, a acepción que mellor lle acae a este topónimo, tratándose de Foz, é a número 5 (IF, 27.06.2022).

2º Elemento do composto: PENA.

Latín pinna(m), ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

OS PRADOS DE FERNANDETE

Topónimo composto con nexo preposicional.

Orixe latino-xermánica.

1º Elemento do composto: PRADOS.

Latín prātum,-i, ‘prado’, ‘pradeira’.

(DICCIONARIO ILUSTRADO LATINO-ESPAÑOL ESPAÑOL-LATINO: 1962, 391).

2º Elemento do composto: FERNANDETE.

FERNANDETE: nome familiar ou diminutivo do antropónimo Fernando (o mesmo que Manolete, de Manuel; Pepete, de Pepe, etc.).

O antropónimo Fernando é de orixe xermánica.

(IF, 28.06.2022).

“La forma Feren-, Férena es la que produjo los nombres Fernán, Fernando y Ferrán, con formas como Frenan y la ‘d’ de Freda, en Fredenan(do),...

Los nombres tipo Fernando, Frenando, etc... en realidad portan el nombre de la diosa Freda, del cual debió derivar la palabra ‘paz’.

El Viernes es el día de Venus, lat. Véneris, que coincide con el Frey-tag antiguo, hoy Freitag, alemán, el día de Freya, y Fri-day inglés; Fredag noruego y sueco.

Así pues, la diosa madre nórdica [Freda, de onde vén o nome Fernando] es la misma diosa preindoeuropea, sumeria, babilónica, egea, fenicia, celta, grecorromana, etc., con el mismo nombre.”

(JOAQUÍN CARIDAD ARIAS: 1995, 123).

A FONTE DE FERNANDETE

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexo preposicional.

Orixe latino-xermánica.

1º Elemento do composto: FONTE.

Latín fonte(m), ‘manancial de auga’.

(ISAAC FERREIRA / MANUEL LOURENZO / XESÚS PISÓN: 2010, 187).

2º Elemento do composto: FERNANDETE.
(Véxase, neste mesmo traballo, o topónimo OS PRADOS DE FERNANDETE).

POZO DE FERNANDETE

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexo preposicional.

Orixe latino-xermánica.

1º Elemento do composto: POZO.

Do latín putĕu.

(s. m.). 1, Foxo que se escava na terra, ata atopar unha vea de auga.

2. Lugar máis profundo dun río.

3. Foxo profundo, aínda que estea seco.

4. Presa do muíño.

5. Depresión do fondo mariño.

6. Min. Foxo profundo para baixar á mina, ou para extraer petróleo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.187).

2º Elemento do composto: FERNANDETE.

(Véxase, neste mesmo traballo, o topónimo OS PRADOS DE FERNANDETE).

AS CHOCAS

Orixe céltica, a través do latín.

Latín clocca ‘clueca, sonido hueco’; céltico clocc-, imitativo.

Onomatopeico, de ‘soar a choca unhas pedras’.

De la Edad Media podemos citar: cloc, cloc ‘sonido de vasija que vierte el líquido’; cloca por cloaca ‘zanja desaguadero de campos; cloca ‘campana’ y clocarium ‘campanario’. También cloquare ‘sonar’...

El tema, según Pidal, viene de Cloc-, onomatopéyico, como también el latín clocca y el céltico cloc. El galo tenía cloch y el irlandés cloc. A nosotros nos llegaría del celta, latinizado después.”

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982: 121-122).

O POZO DO MILLEIRO

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: POZO.

Do latín putĕu.

(s. m.). 1, Foxo que se escava na terra, ata atopar unha vea de auga.

2. Lugar máis profundo dun río.

3. Foxo profundo, aínda que estea seco.

4. Presa do muíño.

5. Depresión do fondo mariño.

6. Min. Foxo profundo para baixar á mina, ou para extraer petróleo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.187).

2º Elemento do composto: MILLEIRO.

Fitónimo (flora).

Do latín miliu(m), ‘millo’.

En portugués milleiro, a planta.

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982: 178).

Tamén temos, en Xosé González (2014), “A MILLEIRA. O Termo podería ser relativo a ‘cultivo do millo’, co sufixo –eira [no noso caso de Foz –eiro], indicando ‘lugar onde abunda o millo’ ou ‘lugar que produce bon millo’...

Ao ser un topónimo antigo, podemos supor que ‘millo’ refire ao ‘millo miúdo’ ou ‘paínzo’, e que se viña cultivando en Europa desde a antigüidade, e era o que se chamaba ‘millo’ antes de ter chegado o millo de América.

Alternativamente, podería derivar do latín miliaria [ou miliarium], marco nas calzadas.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

O PEGUIÑO

Topónimo composto con nexos de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: POZO.

Do latín putëu.

(s. m.). 1, Foxo que se escava na terra, ata atopar unha vea de auga.

2. Lugar máis profundo dun río.

3. Foxo profundo, aínda que estea seco.

4. Presa do muíño.

5. Depresión do fondo mariño.

6. Min. Foxo profundo para baixar á mina, ou para extraer petróleo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.187).

2º Elemento do composto: MILLEIRO.

Fitónimo (flora).

Do latín miliu(m), ‘millo’.

En portugués milleiro, a planta.

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982: 178).

Tamén temos, en Xosé González (2014), “A MILLEIRA. O Termo podería ser relativo a ‘cultivo do millo’, co sufixo –eira [no noso caso de Foz –eiro], indicando ‘lugar onde abunda o millo’ ou ‘lugar que produce bon millo’...

Ao ser un topónimo antigo, podemos supor que ‘millo’ refire ao ‘millo miúdo’ ou ‘paínzo’, e que se viña cultivando en Europa desde a antigüidade, e era o que se chamaba ‘millo’ antes de ter chegado o millo de América.

Alternativamente, podería derivar do latín miliaria [ou miliarium], marco nas calzadas.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

AS PASADAS DA BARCIA

Hidónimo composto con nexos de preposición.

Orixe latino-paleoeuropea.

1º Elemento do composto: PASADAS.

Punto máis alto a onde chega a marea. Escabezada.

(PACO RIVAS: 2016, 173).

2º Elemento do composto: BARCIA.

Orixe paleoeuropea, precéltica ou prelatina.

Prelatino * (i)bar-k-ena ‘lo de la orilla’, de (i)bar ‘orilla’.

En vasco ibar ‘orilla de río, valle, vega’.

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982: 112-113).

“Unha ‘barcia’ é un terreo chan e cultivado, un campo chan, moitas veces ao pé dun río.

Canto á súa orixe, a serie Barcia / Varcia / Barxa foi detalladamente analizada por Bascuas. En efecto, Bascuas pon de manifesto o ‘absoluto predominio’ da documentación antiga como varcena e despois varcia, en canto que a representación con ‘b’ foi excepcional. Por isto e outras razóns, deriva ‘Barcia’ e ‘Barxa’ dunha forma paleoeuropea *war-ki-na, a partir da raíz indoeuropea *war-‘auga’; non lle dá orixe celta, ao non estar tal raíz estendida no celta. Cf. E. Bascuas [López]: Novos estudos de hidronimia paleoeuropea galega. [Vigo]: 2014, páxs. 154-155.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

O POZO DE BENITO

Hidrónimo composto con nexa de preposición.

Orixe latino-paleoeuropea.

1º Elemento do composto: PASADAS.

Punto máis alto a onde chega a marea. Escabezada.

(PACO RIVAS: 2016, 173).

2º Elemento do composto: BARCIA.

Orixe paleoeuropea, precéltica ou prelatina.

Prelatino * (i)bar-k-ena ‘lo de la orilla’, de (i)bar ‘orilla’.

En vasco ibar ‘orilla de río, valle, vega’.

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982: 112-113).

“Unha ‘barcia’ é un terreo chan e cultivado, un campo chan, moitas veces ao pé dun río.

Canto á súa orixe, a serie Barcia / Varcia / Barxa foi detalladamente analizada por Bascuas. En efecto, Bascuas pon de manifesto o ‘absoluto predominio’ da documentación antiga como varcena e despois varcia, en canto que a representación con ‘b’ foi excepcional. Por isto e outras razóns, deriva ‘Barcia’ e ‘Barxa’ dunha forma paleoeuropea *war-ki-na, a partir da raíz indoeuropea *war-‘auga’; non lle dá orixe celta, ao non estar tal raíz estendida no celta. Cf. E. Bascuas [López]: Novos estudos de hidronimia paleoeuropea galega. [Vigo]: 2014, páxs. 154-155.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

O REGO DO FOXO

Hidrónimo composto con nexa de preposición.

Orixe latino-paleoeuropea.

1º Elemento do composto: PASADAS.

Punto máis alto a onde chega a marea. Escabezada.

(PACO RIVAS: 2016, 173).

2º Elemento do composto: BARCIA.

Orixe paleoeuropea, precéltica ou prelatina.

Prelatino * (i)bar-k-ena ‘lo de la orilla’, de (i)bar ‘orilla’.

En vasco ibar ‘orilla de río, valle, vega’.
(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982: 112-113).

“Unha ‘barcia’ é un terreo chan e cultivado, un campo chan, moitas veces ao pé dun río.

Canto á súa orixe, a serie Barcia / Varcia / Barxa foi detalladamente analizada por Bascuas. En efecto, Bascuas pon de manifesto o ‘absoluto predominio’ da documentación antiga como varcena e despois varcia, en canto que a representación con ‘b’ foi excepcional. Por isto e outras razóns, deriva ‘Barcia’ e ‘Barxa’ dunha forma paleoeuropea *war-ki-na, a partir da raíz indoeuropea *war-‘auga’; non lle dá orixe celta, ao non estar tal raíz estendida no celta. Cf. E. Bascuas [López]: Novos estudos de hidronimia paleoeuropea galega. [Vigo]: 2014, páxs. 154-155.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

O CANEIRO

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Orixe latina.

Do latín canalis, [‘canal’], derivado de canna, ‘caña’.

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982, 255).

O CANEIRO / OS CANEIROS

“Aínda que en principio o topónimo Os Caneiros parece un abundancial de ‘cana’, pensamos que máis ben se refire a un tipo de pesqueira fluvial chamada ‘caneiro’, por alusión ó canal onde se colocaban as redes para pescar.

Volvendo ós Caneiros, topónimo que debe facer referencia á mesma circunstancia é o de Caneiro, que así mesmo nomea medios acuáticos non só de río, senón tamén de mar... Por fin, recibe o nome de Caneiro unha punta litoral situada na estrema da praia de Agañán, preto da aldea de Seán, na parroquia e concello coruñés de Boiro. Este último Caneiro, ó estar emprazado no mar, suxírenos a existencia dun antigo caneiro marítimo.

... En canto á subsistencia na actualidade de caneiros en Galicia, aínda existen este tipo de pesqueiras fluviais sobre o río Miño, na zona de Portomarín.”

(FERNANDO CABEZA QUILES: 2000, 109-110).

“Un ‘caneiro’ é unha canle, un canal, por veces usado para pescar.

Os ‘caneiros’ xa foron definidos por Sarmiento como ‘Los canales de los ríos para la pesca’ (M. Sarmiento. Catálogo de voces y frases de la lengua gallega: 1746-1755c). O dicionario de Marcial Valladares Dicionario gallego-castellano (1884) dálle un sentido máis específico, que talvez fose o caso:

Canal de pesca, compuesto ordinariamente de dos muros ó estacadas, llamadas guiares (V. guiar); muros, ó estacadas, que desde las opuestas orillas de un río convergen en determinado punto del mismo, formando ángulo, en cuyo vértice hay uno o más boquetes, para colocar las redes que son á manera de manga y destinadas por lo regular, á coger anguilas.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

POZO DA CALDEIRA

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: POZO.

Do latín putĕu.

(s. m.). 1. Foxo que se escava na terra, ata atopar unha vea de auga.

2. Lugar máis profundo dun río.

3. Foxo profundo, aínda que estea seco.

4. Presa do muíño.

5. Depresión do fondo mariño.

6. Min. Foxo profundo para baixar á mina, ou para extraer petróleo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.187).

2º Elemento do composto: CALDEIRA.

(s. f.). 4. Cráter dun volcán.

5. Canle para regar as terras.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 297).

PUNTA DO PORTUGUÉS VOCAL

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

1º Elemento do composto: PUNTA.

Orixe latina.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungĕre, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: DO PORTUGUÉS VOCAL.

Acerca deste segundo elemento do topónimo carezo de datos, de argumentos e de ocorrencias. Aínda que, en falando de ocorrencias, podería tratarse dun xentilicio (persoa orixinaria dun determinado lugar ou país, neste caso Portugal) de posesor (o Portugués de Foz) desa punta que nos indica o primeiro elemento do topónimo. (IF, 01.07.2022).

PUNTA DA PAMPILLOSA

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

1º Elemento do composto: PUNTA.

Orixe latina.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungĕre, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: PAMPILLOSA.

Referido á flora.

Abundancial de pampillo.

“Pampillo (Cangas do Morrazo).

Etimología: del gallego pampillo ‘especie de planta’ y ésta a su vez derivada de pampo ‘pámpano’.”

(M^a del C. RÍOS PANISSE: 1977, 61).

“pampillo, planta anual da familia das compostas (NC. Coleostephus myconis), de flores amarelas parecidas ás da margarida.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014)

CAMIÑO NOVO

Topónimo composto.

1º Elemento do composto: CAMIÑO.

Orixe prerromana a través do latín.

(do latín vulgar *camminu* < prerrom. *kamm*, ‘andar’).

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 305).

2º Elemento do composto: NOVO.

Topónimo formado por un adxectivo de significado transparente.

PUNTA DO CAMIÑO NOVO

Topónimo composto con nexa de preposición e artigo contractos.

1º Elemento do composto: PUNTA.

Orixe latina.

(Do latín *puncta*, participio perfecto feminino de *pungere*, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: CAMIÑO NOVO.

Orixe prerromana e latina.

(Véxase o topónimo anterior).

PENA DA ADALA

Podería tratarse de PENA ADRADA ou PENA DA ADRA.

(IF, 03.07.2022).

Topónimo composto con nexa preposicional.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PENA.

Latín *pinna(m)*, ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: ADALA <ADRADA < DA ADRA < DA HEDRA.

hedra (do latín *hedera*) (s. f.). Planta rubideira das araliáceas (NC. *Hedera helix*),

de tronco e ramos sarmentosos, raíces adventicias, follas coriáceas en forma de corazón, flores en umbela e froito en boga.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 779).

“Transcrición da pronuncia de ‘pena hedrada’, pena con hedra.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

COVA DO MOURO

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento da composición: COVA.

Do latín vulgar *cova, ‘oca’, feminino do adxectivo covus < lat. cavus, ‘oco’, baleiro, escavado’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 454).

Tamén neste caso ‘Cova’ parece funcionar como substantivo (IF, 26.06.2022).

2º Elemento da composición: MOURO.

Do latín mauru.

Mouros:

“Son os constructores dos castros, mámoas, castelos, petróglifos, penedos, covas, etc. Son un pobo máxico, hoxe agachado baixo terra, pero que antes foron a Mourindade. Ó noso parecer, son os antigos habitantes de Galicia, sublimados e encantados...”

Pero ademais, naturalmente gardan os tesouros ós que non lles dan ningún aprecio.

Chama a atención que case tódolos útiles son de ouro: grades, xugos, arados, tesoiras, fouciños, os xogos, como o dos bolos, e ata os bois.”

(XOÁN R. CUBA / ANTONIO REIGOSA / XOSÉ MIRANDA: 1999, 171-172).

PUNTA VENTOEIRA

Topónimo composto.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungere, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: VENTOEIRA.

ventoeira (s. f.): Acaso Ventolada (s.f.).

1. Efeito de ventola. Acto ou efecto de haber ventola.

2. ventoa (s. f.). Efeito contrario do vento nunha vela ou noutra superficie cualquier que produz un empurro prexudicial.

(ISAAC ALONSO ESTRAVÍS: 1986, Tomo III, 2.634).

“Lugar ventoso.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

ÍNSUAS

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Orixe latina: plural de insula(m).

Orixinariamente, as ínsuas eran illas de auga doce.

1. Pequenas illas nun río.

2. Terreo baixo de cultivo á beira dun río.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 845).

“ÍNSUA:

1. O topónimo Ínsua, frecuente en Galicia, do latín insula, ‘terra rodeada de auga’, refírese ás veces, máis que a unha illa propiamente dita, a porcións de terreo configuradas polas encostas ou ribeiras de arrosos ou mínimas correntes fluviais.

2. O nome de lugar Ínsua ou A Ínsua tamén pode referirse a un territorio menos accidentado, a xeito de península, situado na confluencia de dous ríos.

3. Cousa distinta é que o termo Ínsua se refira a cabos ou penínsulas costeiras, que tampouco son illas convencionais ó non estaren rodeadas de auga por todas partes.

4. Noutros casos o vocábulo insua alude a penas ou illotes rodeados enteiramente de auga. Así o chamado A Ínsua, illote todo pedra situado a carón do porto de Ribeira, que nas pleamares queda dividido en dous.”

(FERNANDO CABEZA QUILES: 2000, 207).

5. Tamén o topónimo Ínsua ou A Ínsua pode nomear illotes fluviais totalmente aillados.

6. Por último, pode ocorrer que o apelativo de lugar Ínsua / A Ínsua dea nome a puntas unidas ó continente por un banco de area, que en pleamar se converten en illas.”

(FERNANDO CABEZA QUILES: 2000, 209).

PUNTA DOS CASTROS

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungere, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: CASTROS.

Orixe latina: Castros, plural de Castro, do latín castellu(m).

Lugares poboados, na Idade do Ferro, antes da chegada dos romanos a Galiza.

PRAIA AREALONGA

(Nois).

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto triplo: PRAIA + AREA + LONGA.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PRAIA.

Do latín tardío plagia ‘praia’.

Praia (s. f.). Ribeira dun mar ou dun río, de areas case chans. Sin. areal, area.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.188).

2º Elemento do composto: AREALONGA (AREA + LONGA).

AREA LONGA > ‘praia alongada’.

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982, 231).

“Arealonga, igual de frecuente, que significa praia longa, de acordo co sentido da palabra galega, hoxe en desuso, ‘area’ igual a praia.”

(FERNANDO CABEZA QUILES: 2000, 309).

“Antigamente ‘area’ significaba tamén ‘areal’, ‘praia’...

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

PUNTA ESPIÑEIROSA

Topónimo composto.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungere, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: ESPIÑEIROSA.

“Lugar onde abundaban as árbores chamadas ‘espiños’.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2022).

BORNEIRA / VENTOEIRA

(Fazouro).

BORNEIRA.

Orixe prerromana, acaso indoeuropea.

(s. f.).

1. Pedra negra moi dura [utilizada] para facer pedras de moíño.

2. A moa feita desta pedra.

(ISAAC ALONSO ESTRAVÍS: Tomo I, 1986, 406).

“Ademais desta punta costeira [de Fazouro], hai outra punta costeira, tamén cantil, ‘A Borneira’ en Cangas, onde tamén atopamos o mesmo accidente costeiro co nome ‘Borneirón’. Así mesmo na costa de Muros atopamos outra ‘Punta Borneira’...

Nos dicionarios, tanto en galego como en portugués, atopamos a acepción para borneira de ‘moa de cor negra, para moer o trigo...’

Poderíamos entendelo como lugar onde abunda a pedra borneira, a dita pedra negra, aínda que semella improbable ao apareceren a gran maioría destes topónimos en lugares costeiros, coincidencia de máis.

Martínez Lema estudou estes topónimos, e asígnalles unha orixe prerromana, moi probablemente na raíz indoeuropea *bher- ‘bulir, ferver, inchar, upar’, e que Lema interpreta cun significado de ‘manancial’. Isto encaixa nos casos de puntas costeiras e praias, que indicaría, xa que logo, algo similar a ‘lugar de auga escumante’.

Deste radical *bher-, tal como indica, derivaría o tema *born-, con extensión -n- que Dauzat (1946, 125-127) identificara como *borna ‘fonte, manancial’.
Alternativamente, tamén segundo Martínez Lema, tampouco se pode descartar a orixe na raíz indoeuropea *bhereu- ‘ferver’.”
(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2022).

VENTOEIRA.

ventoeira (s. f.): Acaso Ventolada (s.f.).

1. Efeito de ventola. Acto ou efecto de haber ventola.

2. ventoa (s. f.). Efeito contrario do vento nunha vela ou noutra superficie cualquier que produz un empurro prexudicial.

(ISAAC ALONSO ESTRAVÍS: 1986, Tomo III, 2.634).

“Lugar ventoso.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

AUGAS DE COVAS

Hidrónumo (relacionado coa auga).

Hidrónumo composto con nexo preposicional.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: AUGAS.

Do latín aqua, ‘auga’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 204).

2º Elemento do composto: COVAS.

Do latín vulgar *cova, ‘oca’, feminino do adxectivo covus < lat. cavus, ‘oco’, baleiro, escavado’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 454).

Tamén neste caso ‘Cova’ parece funcionar como substantivo (IF, 26.06.2022).

O CASTRIÑO

(Vilaronte).

Orixe latina.

“Diminutivo de ‘castro’, do latín castrum, ‘castelo, fortaleza’.

En galego designa un tipo de asentamento prehistórico característico do Noroeste peninsular, aínda que tamén é usado na toponimia para se referir a outra clase de edificacións semellantes ou mesmo a unha elevación do terreo onde puidese ter existido un castro (Cf. Martínez Lema: Toponimia de Begonte e Rábade, 2012).”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2022).

Castriño, diminutivo de Castro, do latín castellu(m).

Lugar poboado na Idade do Ferro, antes da chegada dos romanos a Galiza.

(IF, 03.07.2022).

PORTIÑO DAS CABRAS

(Cangas).

Hidrónumo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PORTIÑO.

Diminutivo do latín pōrtu(m), ‘porto’.

1. Lugar de refuxio dos barcos.

Non é o mesmo que peirao ‘lugar de atraque’. O peirao é unha das partes do porto.

2. Pasantía dun rego.

3. Paso de montaña.

2º Elemento do composto: CABRAS.

Cabra [peixe]:

1. Esp. ‘gallineta’. NC. *Helicolenus dactylopterus*.

(Viveiro,..., Cangas de Foz).

Cabracho d’altura: Foz.

Cabreña: Burela.

2. Esp. ‘cabracho’. NC. *Scorpaena scrofa*.

(Mª del C. RÍOS PANISSE: 1977, 300-301 e 310-311).

PUNTA DA[S] ESCALEIRIÑA[S]

(Nois).

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín *puncta*, participio perfecto feminino de *pungere*, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: ESCALEIRIÑA.

Diminutivo do latín *scalaria*.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 628).

Significado transparente. Ben seguro de pedra e por efecto da erosión do mar, por unha fotografía que acabo de ver publicada en Facebook (05.07.2022) pola nosa estimada e esforzada amiga Ángeles Parga Pardiñas, residente en Nois.

MOSTEIRO

(Nois).

Acaso O MOSTEIRO.

Orixe greco-latina.

Do grego *monastérion*, polo latín *monasteriū*.

(s. m.). Casa ou convento apartado das poboacións onde vive unha comunidade monástica.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.015).

Etimoloxía: *monastérion* > *monasteriū* > *moasteiro* > *moosteiro* > *mosteiro*.

(IF, 03.07.2022).

MADRE DAUGA

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos e asimilados.

Só consigo recoller “Corda madre”.

(PACO RIVAS: 2016, 142).

O CAMPÓN

Fitónimo (flora).

Orixe latina.

Do latín campu, ‘planicie non cultivada’.

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982, 307).

De campo. Sin. camposa.

“Un ‘campón’ é un campo de secano de moita extensión.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2022).

OS CANÁS

Orixe latina.

De canas ou de canais (Sin. canles).

A miña opinión é que procede do latín canāle > pl. canales > canaes > canás.

(IF. 04.07.2022).

PENA GRANDE

Topónimo composto.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PENA.

Latín pinna(m), ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: GRANDE.

Do latín grande (adx.).

Significado transparente.

RÍO VELLO

Hidónimo (relacionado coa auga).

Hidónimo composto.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: RÍO.

Do latín rivu (s. m.). 1. Corrente de auga continua que desemboca noutra, nun lago ou mo mar.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.307).

2º Elemento do composto: VELLO.

Do latín vetūlu (adx.). Que non é recente nin novo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.530).

CENTOLEIRA

(Nois).

Orixe céltica.

Hidónimo (auga) e zoónimo (fauna).

De centola (dun céltico *centollos, ‘principal e grande’. [?]).

(s. f.). Crustáceo decápodo mariño dos pagúridos (NC. Maja squinado), de carne moi apreciada.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 348).

Sufixo abundancial –EIRA: ‘lugar onde hai moitos centolos’.

[Pena da] Centoleira.

“O nome deste con é transparente, indicando a abundancia de ‘centolos’, ou propicio para a súa captura.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

Con toda seguridade é un hidrónimo. Ten unha pequena cova dupla: A FURADA DA CENTOLEIRA (Foto de Ángeles Parga Pardiñas, Facebook, 02.07.2022).

(Recollido: IF, 02.07.2022).

FURADA DAS GRALLAS

Topónimo composto con nexo preposicional e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: FURADA.

De furar (v). Do latín forāre, ‘furar, perforar’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 738-739).

2º Elemento do composto: GRALLAS.

Zoónimo (fauna).

gralla (do latín gracūla, feminino de gracūlu, ‘gralla’).

(s. f.). Ave paseriforme dos córvidos (NC. Corvus frugilens), de corpo mouro, peteiro e pés vermellos, e uñas grandes e negras. Vive en Europa, Asia e África.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 763).

PUNTA DO CURVEIRO

(Nois).

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungere, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: CURVEIRO.

Non temos achegas para este topónimo, aínda que aparenta estar relacionado co substantivo feminino ‘curva’. (IF, 04.07.2022).

PLACEO DO CURVEIRO

(Nois).

Hidrónimo (relacionado coa auga).

Hidrónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PLACEO.

Placeo [< fondo], cando o fondo ten un pequeno desnivel.

(PACO RIVAS: 2016, 115).

(s. m.). Fondo do mar cuberto de area de moi pequeno desnivel.
(PACO RIVAS: 2016, 187).

2º Elemento do composto: CURVEIRO.

Non temos achegas para este topónimo, aínda que parece estar relacionado co substantivo feminino ‘curva’. (IF, 04.07.2022).

FONTE CASTRA

Hidróónimo composto (relacionado coa auga).

Orixe latina.

1º Elemento do composto: FONTE.

Latín fonte(m), ‘manancial de auga’.

(ISAAC FERREIRA / MANUEL LOURENZO / XESÚS PISÓN: 2010, 187).

2º Elemento do composto: CASTRA.

Do latín castra, castrōrum (n. pl.): ‘campamento’.

(DICCIONARIO ILUSTRADO LATINO-ESPAÑOL ESPAÑOL LATINO: 1962, 68).

Anglosaxón keaster; chester (Winchester), procedente del latín castra.

(JOAQUÍN CARIDAD ARIAS: 1995, 129, nota 178).

Conclusión: FONTE DOS CASTROS. (IF, 04.07.2022).

MÓGARO GRANDE

(Nois).

Hidróónimo composto.

1º Elemento do composto: MÓGARO.

(Zoónimo).

“Mógaro (s. m.). Peixe pequeno da familia Gobidae (NC. *Gobius niger*), de corpo cilíndrico e cor escura, con escama ou sen ela, cuxo trazo característico é unha ventosa formada pola fusión das alas ventrais que lle serve para fixarse ao fondo. Atópase pola costa, aínda que tamén se pesca por terra, cando queda nas pozas na baixamar.”

(PACO RIVAS: 2016, 154).

2º Elemento do composto: GRANDE.

Do latín grande (adx.).

Significado transparente.

PUNTA DO MÓGARO

(Nois).

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungere, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: MÓGARO.

(Zoónimo).

“Mógaro (s. m.). Peixe pequeno da familia Gobidae (NC. *Gobius niger*), de corpo cilíndrico e cor escura, con escama ou sen ela, cuxo trazo característico é unha ventosa formada pola fusión das alas ventrais que lle serve para fixarse ao fondo. Atópase pola costa, aínda que tamén se pesca por terra, cando queda nas pozas na baixamar.”

(PACO RIVAS: 2016, 154).

MÓGARO PEQUENO

(Nois).

Hidróónimo composto.

1º Elemento do composto: MÓGARO.

(Zoónimo).

“Mógaro (s. m.). Peixe pequeno da familia Gobidae (NC. *Gobius niger*), de corpo cilíndrico e cor escura, con escama ou sen ela, cuxo trazo característico é unha ventosa formada pola fusión das alas ventrais que lle serve para fixarse ao fondo. Atópase pola costa, aínda que tamén se pesca por terra, cando queda nas pozas na baixamar.”

(PACO RIVAS: 2016, 154).

2º Elemento do composto: PEQUENO.

Do latín vulgar *pittinu*, polo latín vulgar *peccuīnu (adx.).

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.135).

Significado transparente.

REGO DA RAXOA

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexos de preposición e artigo contractos.

1º Elemento do composto: REGO.

2º Elemento do composto: RAXOA.

Raxoa: acaso relacionado con raxo (brazo do polbo)

“Raxos: Tentáculos de los cefalópodos. (Viveiro, Burela, Cangas, Foz, Rinlo, Ribadeo).”

(Mª del CARMEN RÍOS PANISSE: 1977, pp. 84-85).

“Raxo (s. m.). Cada un dos brazos do polbo.”

(PACO RIVAS: 2016, 198).

PRAIA DAS POLICAS

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexos de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PRAIA.

Do latín tardío *plagiā* ‘praia’.

Praia (s. f.). Ribeira dun mar ou dun río, de areais case chans. Sin. areal, area.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.188).

2º Elemento do composto: POLICAS.

Serán as pólas pequenas, digo eu sen moito criterio.

PUNTA DAS PÓLAS

Topónimo composto con nexa de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungere, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: PÓLAS.

Fitónimo (flora).

Plural de póla. V. Rama (de ramo). 1. Cada unha das partes que nacen do talo principal dunha planta.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.243).

PRAIA DAS PÓLAS

Hidónimo (relacionado coa auga).

Hidónimo composto con nexa de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PRAIA.

Do latín tardío plagia ‘praia’.

Praia (s. f.). Ribeira dun mar ou dun río, de areais case chans. Sin. areal, area.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.188).

2º Elemento do composto: PÓLAS.

Fitónimo (flora).

Plural de póla. V. Rama (de ramo). 1. Cada unha das partes que nacen do talo principal dunha planta.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.243).

CARREIRO LONGO

Topónimo composto.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: CARREIRO.

(De carro ou carreira). Carro (do latín carru).

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 328-329).

2º Elemento do composto: LONGO.

Do latín longu (adx.). 1. Que ten moita lonxitude.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 916).

Significado totalmente transparente.

PRAIA DOS XUNCOS

Hidónimo (relacionado coa auga).

Composto con nexa de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PRAIA.

Do latín tardío *plagiā* ‘praia’.

Praia (s. f.). Ribeira dun mar ou dun río, de areas case chans. Sin. areal, area.
(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.188).

2º Elemento do composto: XUNCOS.

Fitónimo (flora).

Latín *iunco* ‘xunco’. Baixo latín *iuncaria, *iuncale ‘sitio de xuncos’.
(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982, 199).

ILLA ORXAL

Topónimo composto.

Orixe latina ou latino-prerromana.

1º Elemento do composto: ILLA.

(Hidónimo (relacionado coa auga).

illa (do latín *insŭla*, quizais polo catalán *illa*).

(s. f.). Porción de terra rodeada de auga por todas as partes.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 809).

1. “O vocábulo latino *ínsula* tamén deu a voz ao topónimo *Illa*, que recolle practicamente os mesmos significados, agás o de *illa* de río que o seu parente menos evolucionado *Ínsua*...”

2. “Noutras moitas ocasións o vocábulo e topónimo *Illa* recobra o seu significado máis coñecido e convencional de terra rodeada de auga (de mar) por todas partes.”
(FERNANDO CABEZA QUILES: 2000, 209).

2º Elemento do composto: ORXAL.

Fitónimo (flora).

1. Orixe latina.

Do latín *hordeum* ‘cebada’; *hordeale* ‘sitio de...’

Hordeum > *ordio* > *orgo* > *orxo*. E de *hordeale > *Orxal*.

(ELIXIO RIVAS QUINTAS, 1982, 182).

2. Orixe prerromana.

“Alternativamente, cremos que este topónimo debe ser interpretado como de orixe prerromana, derivada da raíz indoeuropea **er-* ‘fluir, moverse’, talvez derivado dunha forma **or-w-i-*, tal como postula Edelmiro Bascuas para o caso de ‘oroxo’ (E. BASCUAS LÓPEZ, *Estudios de hidronimia paleoeuropea gallega*, páx. 119) ou talvez dunha forma **Or-d-*, derivada da mesma raíz indoeuropea **er-*.”
(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2014).

LOUSIDOS

(Cangas).

“Lugar onde abundan as lousas, ben por ser canteira delas ou ben aludindo ás ruínas dunha(s) casa(s).”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23,02.2014).

Acaso con evidente parentesco co substantivo abundancial “louseira”.

louseira (de *lousa*) (s. f.). Canteira de lousas. Sin. *laxeira*.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 918).

PUNTA DA GRALLEIRA

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungere, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: GRALLEIRA.

Zoónimo (fauna).

“Lugar onde abundan os grallos.”

(XOSÉ GONZÁLEZ, 23.02.2022).

Abundancial de ‘gralla’.

gralla (do latín gracūla, feminino de gracūlu, ‘gralla’).

(s. f.). Ave paseriforme dos córvidos (NC. Corvus frugilens), de corpo mouro,

peteiro e pés vermellos, e uñas grandes e negras. Vive en Europa, Asia e África.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 763).

PENA DO CAMPO

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PENA.

Latín pinna(m), ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: CAMPO.

campo (do latín campu). (s. m.). Planicie non cultivada.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 307).

RIOSMAR

Hidróónimo (relacionado coa auga).

PUNTA RIOMAR?

Con este nome figura no Atlas de Galicia. A Coruña: Hércules de Ediciones, 1998, pp. 35 e 225. (IF, 07.07.2022).

PENA DO LORET

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PENA.

Latín pinna(m), ‘pena’.

PENA ‘rocha, pedra moi grande adherida de forma natural ao terreo, penedo.

Pedra que queda ao descuberto no mar cando baixa a marea’.

(PACO RIVAS: 2016, 177).

2º Elemento do composto: LORET.

???

PUNTA DA CALVELLA

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: **PUNTA**.

(Do latín *puncta*, participio perfecto feminino de *pungĕre*, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto (á súa vez composto): **CALVELLA**.

Do latín *canāle* > *caale* > > *cale* > *cal*. Sin. *canle*.

CALVELLA = ‘*canle vella*’.

RÍO DA LOUSEIRA Lugar onde desemboca o chamado "Río da Louseira".

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

1º Elemento do composto: **RÍO**.

Orixe latina.

Do latín *rivu* (s. m.). 1. Corrente de auga continua que desemboca noutra, nun lago ou mo mar.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.307).

2º Elemento do composto: **LOUSEIRA**.

louseira (de *lousa*) (s. f.). Canteira de lousas.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 918).

PUNTA DOS CORVOS

Zoónimo (fauna).

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: **PUNTA**.

(Do latín *puncta*, participio perfecto feminino de *pungĕre*, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: **CORVOS**.

Zoónimo (fauna).

Orixe latina.

Do latín *corvu(m)*.

Dos ‘*corvos mariños*’.

MEXADOIRA

Fitónimo (flora).

Orixe latina.

MEXA: “Clase de alga que semeja una vejiga llena de agua.”

Etim. mexón. (NC. Actinia equina). Celentéreo. Esp. ‘actinia’.

(Mª del CARMEN RÍOS PANISSE: 1977, 61).

Etimoloxía: “Derivado del gallego mexar ‘orinar’. Del latín meiēre. El nombre le viene de que arroja un chorro de agua de vez en cuando al realizar ciertas contracciones.”

(Mª del CARMEN RÍOS PANISSE: 1977, 62-63).

mexacán (Foz, Camariñas).

mexón (Noia, Ribeira).

(Mª del CARMEN RÍOS PANISSE: 1983, 70).

PUNTA DAS CABRAS

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungēre, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto: CABRAS.

Cabra [peixe]:

1. Esp. ‘gallineta’. NC. Helicolenus dactylopterus.

(Viveiro, ..., Cangas de Foz).

Cabracho d’altura: Foz.

Cabreña: Burela.

2. Esp. ‘cabracho’. NC. Scorpaena scrofa.

(Mª del CARMEN RÍOS PANISSE: 1977, 300-301 e 310-311).

cabeza en forma de cuña e cor encarnada con sete ou nove bandas transversais pardas.

4. Cabra de altura. Véxase Cabracho.

5. Cabracho (s. m.). Peixe da familia dos escopérnidos (NC. Helicolenus dactylopterus), de corpo gros e cor vermella con cinco bandas transversais. A súa boca é negra azulada, e os ollos son grandes, así como tamén a súa aleta peitoral.

Captúrase por barcos de altura, mediante o arrastre. Cabra de altura.

(PACO RIVAS: 2016, 66).

PUNTA DO COTOBRANCO

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina e prerromana.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungēre, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.
7. Lingua de terra que penetra no mar.
9. Saínte ou bordo.
10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.
(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).
2º Elemento do composto (á súa vez composto): COTOBRANCO.
COTO: Orixe prerromana *cott ‘prominencia, altura rochosa’.
(FERNANDO CABEZA QUILES: 1992, 216).
BRANCO: Orixe xermánica. Significado transparente.

MERLEIROS

Hidróónimo (auga) e Zoónimo (fauna).
Orixe latina.
De merlo (NC. Cabrus merula).
(Mª del CARMEN RÍOS PANISSE: 1977, 333).
Sufixo –EIROs, abundancial de ‘merlos’ (tipo de peixes).

POCIÑOS

Hidróónimo (relacionado coa auga).
Diminutivo plural.
Do latín putēu ‘pozo’
(s. m.). 1. Foxo que se escava na terra, ata atopar unha vea de auga.
2. Lugar máis profundo dun río.
3. Foxo profundo, aínda que estea seco.
4. Presa do muíño.
5. Depresión do fondo mariño.
6. Min. Foxo profundo para baixar á mina, ou para extraer petróleo.
(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.187).
Na miña opinión, a acepción que mellor lle acae a este topónimo, tratándose de Foz, é a número 5 (IF, 27.06.2022).

PUNTA CAMPOSA

Topónimo composto.
Orixe latina.
1º Elemento do composto: PUNTA.
(Do latín puncta, participio perfecto feminino de pungere, ‘picar, punzar’).
(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.
7. Lingua de terra que penetra no mar.
9. Saínte ou bordo.
10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.
(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).
2º Elemento do composto: CAMPOSA.
(s. f. plural) de campo. Lugar desarborado no que medran as herbas espontaneamente. SIN. campón.
(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 307).

PRAIA BRAVA

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PRAIA.

Do latín tardío *plagiā* ‘praia’.

Praia (s. f.). Ribeira dun mar ou dun río, de areais case chans. Sin. areal, area.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.188).

2º Elemento do composto: BRAVA.

bravo,-a (probabelmente do latín *barbāru*, ‘bárbaro, feroz, salvaxe’, aínda que tamén puidese ser que procedese do latín *pravu*, ‘malo, inculto’) (adx.).

PRAIA DA AREOURA

(Cangas).

Hidróónimo (relacionado coa auga).

Hidróónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

1º Elemento do composto: PRAIA.

Do latín tardío *plagiā* ‘praia’.

Praia (s. f.). Ribeira dun mar ou dun río, de areais case chans. Sin. areal, area.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.188).

2º Elemento do composto (á súa vez composto): AREOURA.

Orixe latina: AREA + OURA ‘Area dourada’.

“El sentido de ‘conjunto de arena’ está ya en el latín arena.”

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982, 26).

O CANTIÑO

(Cangas).

Orixe prerromana.

Cantiño. 1. Preindoeuropeo **can-t-*, ‘roca’.

“Desde ‘roca’ puede llegarse a ‘punta, borde, lado, esquina; canthus significó ‘borde’. La acepción de ‘piedra’ es la prerromana... Kent en Gran Bretaña es Cantium en César, Kanton en Estrabón,...”

(ELIGIO RIVAS QUINTAS: 1982, 46).

Cantiño. 2. Diminutivo de Canto.

“Es este mismo, como hemos visto, el radical que interviene en nombres como Canta-bria y similares. Las formas Cantio o Cancio originan los Canzana, Canzo, Cancio, topónimos y antropónimos, como el Canzobre, de Coruña. Se trata, en todos los casos, de un epíteto prerromano, equivalente al latín *candus*, *candidus*, celta *cantos*, (el) ‘blanco’, ‘blanco brillante’, ‘de blancura deslumbrante’.”

(JOAQUÍN CARIDAD ARIAS: 1995, 96).

PUNTA DA COVA MOURA

Topónimo composto con nexo de preposición e artigo contractos.

Orixe latina.

Tamén podería ser: PUNTA DA COVA DA MOURA.

1º Elemento do composto: PUNTA.

(Do latín *puncta*, participio perfecto feminino de *pungere*, ‘picar, punzar’).

(s. f.). 1. Extremo agudo dunha cousa.

7. Lingua de terra que penetra no mar.

9. Saínte ou bordo.

10. Calquera extremo, de forma alongada, de algunha cousa, aínda que non sexa agudo.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 1.222).

2º Elemento do composto (á súa vez composto): COVA MOURA.

COVA:

Do latín vulgar *cova, ‘oca’, feminino do adxectivo *covus* < lat. *cavus*, ‘oco’, baleiro, escavado’.

(GRAN DICCIONARIO CUMIO DA LINGUA GALEGA: 2004, 454).

Tamén neste caso ‘Cova’ parece funcionar como substantivo (IF, 26.06.2022).

MOURA:

1. (adx.): escura, negra.

2. Ser mitolóxico galego. (Véxase COVA DO MOURO).

(IF, 08.07.2022).

BIBLIOGRAFÍA:

Alonso Estravís, Isaac (1986): *Dicionário da língua galega*. Madrid: Alhena Ediciones, Tomos I e III, 1986.

Atlas de Galicia. A Coruña: Hércules de Ediciones, 1998.

Cabeza Quiles, Fernando (1992): *Os nomes de lugar*. Vigo: Edic. Xerais, 1992.

Cabeza Quiles, Fernando (2000): *Os nomes da terra*. Noia: Edit. Toxosoutos, 2000.

Caridad Arias, Joaquín (1995): *Toponimia y mito. El origen de los nombres*.

Barcelona: Edit. Oikos, 1995.

Cuba, Xoán R. / Reigosa, Antonio / Miranda, Xosé (1999): *Diccionario dos seres míticos galegos*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia, 1999.

Diccionario ilustrado Latino-Español Español-Latino. Barcelona: Ediciones Spes, 6ª edición, 1962.

Ferreira, Isaac / Lourenzo, Manuel / Pisón, Xesús (2010): *Arqueoloxía do Valadouro. Prehistoria*. Lugo: Deputación Provincial, abril de 2010.

González, Xosé (2014): “Estudo da toponimia do Concello de FOZ”, 23.02.2014.

<http://toponimiafoz.blogspot.com>

Gran Dicionario Cumio da Lingua Galega (2004). Vigo: Edicións do Cumio, 1ª edición, maio de 2004.

Ríos Panisse, Mª del Carmen (1977): *Nomenclatura de la flora y fauna marítimas de Galicia. I. Invertebrados y peces*. Universidade de Santiago de Compostela, Verba, Anuario galego de filoloxía, Anexo 7. Vigo: Artes Gráficas Galicia, 1977.

Ríos Panisse, Mª del Carmen (1983): *Nomenclatura de la flora y fauna marítimas de Galicia. II. Mamíferos, aves y algas*. Universidade de Santiago de Compostela, Verba, Anuario galego de filoloxía, Anexo 19. Vigo: Artes Gráficas Galicia, 1983.

Rivas, Paco (2016): Entre o abalo e a zaranda. Dicionario léxico do mar. Vigo: Edicións do Cumio, 1ª edición, febreiro de 2016.

Rivas Quintas, Eligio (1982): Toponimia de Marín. Universidade de Santiago de Compostela, Verba, Anuario galego de filloxía, Anexo 18. Vigo: Artes Gráficas Galicia, 1982.

Vaqueiro, Vítor (2011): Mitoloxía de Galiza. Vigo: Editorial Galaxia, 13 de setembro de 2011.

Listaxe facilitada por Xesús Basanta Martínez (Xesús Do Breogán), 12.06.2022.

Elaboración: Isaac Pérez Blanco (Isaac Ferreira), 12.06.2022-08.07.2022.